

ВИКЛАДАННЯ ПРОБЛЕМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

УДК 378 (477-25)«16»(044)

Юрій Мицик

ІЗ НЕВІДОМИХ ЛИСТІВ ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ КІЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XVII СТ.

Запропонована підбірка документів проливає світло на політику гетьманів в освітній справі й умови навчання студентів у Києво-Могилянській академії.

Ключові слова: Києво-Могилянська академія, школи, наука, гетьман, батько, Річ Посполита.

1

1672, червня 14 (4). – Межигірський монастир. – Лист ігумена Межигірського монастиря ієромонаха Феодосія Васьковського до І. Новицького, коменданта м. Димер.

“Mści panie komendancie, wielce mnie m.panie przy/jacie/flu i dobrodzieju!

Książki w.m.m. pana oprawiwszy, odsyłam. Za które dałem sto zł.; Jeo m.ociec rector bratsky kijowski posyła Biblij w.m.m panu do czytania; o dwie rzeczy przeze mnie pokornie uprasza w.m.m. pana byś raczył wybaczyć, że teraz nie pisał do w.m.m. pana przy posyłaniu ksiagi, bo słyszę barzo był zabawny, druga, uprasza, żeby ta Biblia czasu swego mogła znowu w bibliotece zostawać, będzie pisał przeze mnie do w.m., bo ja muszę teraz Deo volante być w Kijowie; za assecuratią na Nowosiółki wielce dziękuje w.m., swemu dobrodziejowi, i przez pisanie będzie dziękował. Ja przypominam w.m.m. panu, że racz swych łaskawych obietnic in oblicionem puszać; któremu zostaje uprzejmny bogomodlca powolny Theodozy Waškowsky, ihumen m/omastera/ k/ijowskiego/ m/anu/ p/roprio/.

Z Meżyhora, juny 4 a/nn/o 1672.”

(НБ НА НУ. – IP – Ф.П. – № 13988. – Автограф, завірений печаткою, яка погано збереглася. Адреса: “/.../panu Heliaszowi Nowickiemu, komendantu prezidium jeo kr.m dymerskiego, wielce mnie m.panu przy/jacie/fluwi i dobrodziejowi, pokornie oddać/„).

*Незначний фрагмент тексту не зберігся через механічне ушкодження рукопису.

2

1673, березня 27/17. – Межигірський Свято-Микільський монастир. – Лист ігумена Межигірського монастиря о. Феодосія Васьковського до І. Новицького, коменданта м. Димер.

“Mści panie komendancie, wielce mój m.panie przy/jacie/łtu i dobrodzieju!

Dziś w piątek, dowiedziawszy się o szczęśliwy/m/ przyjeździe m.pana pułkownika, naszego m.pana i dobrodzieja, zaraz wysyłam brata z pokłonem należny/m/ do jeo m.; rad by/m/ serdecznie, jako w.m.m. pan przez Szkorupskiego, wyrostka swego, raczył mi powiedzieć, sam personaliter jeo m.oddać mój uniżony pokłon, lecz do Kijowa zaraz wyjeżdżam, jutro za carajeom.będzie mołeben, zateo pana bojaryna pirszy, gdzie koniecznie i mnie być przykazano; do teo w niedziele zaraz pogrzeb będzie ty/m/ pozabijanym brackim zakonnikom, na który/m/ Deo innante ma/m/ powiadać kazanie; na mnie ta funkcycja włożona, za czym uniżenie w.m.m. pana, jako dobro mego przy/jacie/łta, uprasza/m/: chciej mie excuzare przed jeo m; skoro powrócę z Kijowa, jako najprędzej, Bożą pomocą będzie się starał powrócić i nawiedzić jeo m.Proszę z bracią moją o favor przyjacielski przed jeo m.panem pułkownikiem u w.m.m.m. pana, któremu zawsze jestem

Z Mieżyhora, marty 17, utramque faemscitatem życzący sługa i bogomodlca Theodozy Waśkowski,
a/rm/o 1673. ih/umen/ m/onastera/ k/ijowskiego/ m/anu/ p/roprio/.

(НБНАУ. – IP. – Ф. 2. – № 13993. – Автограф, завірений особистою печаткою Ф. Васьковського. Адреса: “Мему wielce m.panu przy/jacie/łtowi i dobrodziejowi jeo m.panu Heliaszu Nowickiemu, komendantu praezidy jeo kr.m. dymerskieo, temu m.p. pokornie oddać”).

3

1696, жовтня 5 (вересня 25). – Київ. – Лист монаха Митрофана (Орловського), професора синтаксису Києво-Могилянської Академії до полковника Іллі Новицького.

“Ich carskiego prześwietnego majestatu Wojska Zaporozkiego mści panie pułkowniku komonny, mnie wielce mści panie i dobrodzieju!

Z powrotu szczęśliwego do collegium naszego szlachetnego studenta w szkołach naszych, miłego jeo mści pana syna w.m., m.pana i dobrodzieja mego, lubo nie prędko, albowie/m/ nie jedno tegoż roku, którego wyprawilem w domowe pańskiego w.m.pana dobrodzieja meg/o/ progi, atoli jednak, jakom się ucieszył z przybytności onego, tak radie się oraz mając pewną dobrą wiadomość o miłym zdrowiu w.m.m.p. i dobrodzieja meo_T wielce ucieszam się i raduje się; dla którego odmiany z Bożkiej directiej i miły jego mśc pan syn w.m.m., p.i dobrodzieja, roku przeszedłego do szkół się powrócił, jako rzetelną ustną onego mową uwiadomił się. Więc przyjawszy onego miłe w komput, mnie poleconych od jeo pasterskiej mści, disciplipułow. w /o/sobliwym respeccie chować będę winien, któremu będę we wszystkich progressach pil-

nym directorem. W. m.m.p. i dobrodzieja łasce pańskiej i mnie i onego rekomenduje.

Dat in collegio waszej pańskiej mści i mnie wielce Kiovomohilans/kiej/ łaskaweo pana i dobrodzieja życzliwyan/n/o D/omi/ni 1696, bogomodlcajeromonach niegodny 7 bris 25 d. Mytrophan Orłows/ki/, szkoły syntaximy professor.

(НБ НАНУ. – IP. – № 13980. Автограф, завірений печаткою, яка погано збереглася. Адреса: “Jeg/o/ carskiego prześwietnego majestatu Wojska Zaporozkiego komonnemu pułkownikowi jeo mści panu i osobliwemu wielkiemu dobrodziejowi w łaskawe do rąk własnych odebranie należy”).

4

1696, жовтня 6 (вересня 26). – Київ. Лист намісника Києво-Могилянської Академії о. Парфенія Родовича до полковника І. Новицького.

“Ich carskiego prześwietnego majestatu Wojska Zaporozkiego mści panie pułkownikowi komonny, mnie wielce mści panie i dobrodzieju.

Z powrotu szczęśliwego do collegium naszego szlachetneo studenta w szkołach naszych, miłego jeo mści pana syna w.m., m.pana i dobrodzieja mego, lubo nie prędko, albowie/m/ nie jedno tegoż roku, którego wyprawilem w domowe pańskiego w.m pana dobrodzieja mego/o/ progi, atoli jednak, jakom się ucieszył z przybytności onego, tak radie się oraz mając pewną dobrą wiadomość o miłym zdrowiu w.m.m.p. i dobrodzieja mego, wielce ucieszam się i raduje się; dla którego odmiany z Bozkiej directiej i miły jego mśc pan syn w.m.m., p.i dobrodzieja, roku przeszłego do szkół się powrócił, jako rzetelną ustną onego mową uwiadomił się. Więc przyjąwszy onego miłe w komput, mnie poleonych od jeo pasterskiej mści, disciplipulow. w /o/sobliwym respecie chować będę winien, któremu będę we wszystkich progressach pilnym directorem.

w. m.m.p. i osobliwego dobrodzieja mego życzliwym sługą i niegodnym bogomod/1/ cą Partheni Rodowicz, namiestnik brat-ski kijowski

Dat ex collegio
Kiovomohileano an/no/1696 die
26 mete 7 bris”

waszej pańskiej mści i mnie wielce ans/kiej/ askaweo pana i dobrodzieja Domi/ni, lcajeromonach niegodny 7 bris 25 d. Mytrophan Orłows/ki/, zkoły syntaximy professor.

(НБ НАНУ. – IP. – № 13980. Автограф, завірений печаткою, яка погано збереглася. Адреса: “Jeg/o/ carskiego prześwietnego majestatu Wojska Zaporozkiego komonnemu pułkownikowi jeo mści panu i osobliwemu wielkiemu dobrodziejowi w łaskawe do rąk własnych odebranie należy”).

5

1696 вересня 26 (16). – Київ. – Лист студента Г. Новицького до батька, охочекомонного полковника І. Новицького.

“Mnie wiele mści panie ojcze a mój miłościwi dobrodzieju!

Jeśli się komu niedostało jeszcze wiedzieć, co to jest od dobrodziejskiego elongari co/n/spektu, a zwłaszcza, który to życia primordia podał, nad które ledwo by co pomyśleć się mogło, niech się radzi duszy z ciałem rostający, a pewnie wielkim żałem zdięty, ciężko oplakiwać musi. Podlegałem i ja żalosej jej kondyciej, gdy doznawając łaski i dobrodziejskiej miłości przez czas niemały w domowych progach, musiałem teraz udalić się na stronę do Kijowo-mohilańskich residencij, gdzie fons gaudiorum wszystkim jawnie sie, wydaje według słów Salomona: “хотящим ума, рече, прийдіте, ядіте мой хліб и пийте вино, еже черпах вам, источник бо ест благоразумия”, bo trudna jest rzecz żalu i boleści pełna od hrodziejskich elongari, jednakże in meum et publicu/m/ bonum, a na wiekuista sławę w.m.p. i dobrodziejom moim za moja assentia może exerescere, a żem za benedyktia rodzicielska w.m.p. moich szczęśliwie w Kyowo-Mohilańskie przybyłem progi deram longinquo moim uniżonym pokłone/m/ trybus wdzięczności oddając, do nóg w.m.p. i dobrodziejów moich upada/ć/, zostając nazawsze.

Дан в Кijowie

septebra 16 d.anno 1696.

W. m. panu ojcu i dobrodziejowi memu, najniższy syn i podnózek Grigorij Nowicki.

P. S. „Jej mście pannie siostrze i dobrodziejce mojej wespół z braciszkami memi najniższy poklon zasilam i zdrowia dobroo życzę.

(НБ НА НУ. – IP. – Ф. П. – № 13974. – Автограф.)

6

1696, (?). – Київ(?). – Лист студента Г. Новицького до батька, І. Новицького.

“Mnie wielce mści panie ojcze a dobrodzieju mój łaskawy!

Pozdrowienie listowne w.mści, dobrodzieja mego, do mnie przysłane, dwojaka radość w niedojrzałej serca mego skrzytości teraz czyni: pierszo, że w.mśc, dobrodziej mój, mie, służę swego, w zapomnieniu nie mając, rodzicielską swą wizitą teraz listownie odwiedzać nie zaniechiwasz. Drugo, żem pewną wiadomość o nienaruszonym zdrowiu w.mści, dobrodzieja meo, i szczęśliwym procederze całe odbieram, z czego się wielce teraz ucieszysz, nie ustając, Boga mego mocno błagam, ażeby mi i wprzód idący lat przeciąg nieodmienne rumory o miły/m/ zdrowiu w.mści, dobrodzieja mego, zawždy przychodziły. A że w.mśc, dobrodziej mój, przykazujesz mi pobożnością i pilnością w nabywaniu nauk i cnot dobrych zdobiących barzo szlacheckie urodzenie, nie gardzić i wszystkimi

siłami o to się dniem i nocą starać, coby mi mogło nie tylko u w.mści, dobrodzieja mego, iecz i wszędzie łaście i pochwałę wielko zjednał, z ochotą będę to czynił, bo wiem dobrze, że nie tylko ztąd nieśmiertelnej sławy obfite krescencyje, lecz i samego najwizszego Twórcy łaskę i błogosłownstwo mieć mogę według słow tych: “великий і блаженний той ч(о)ловік, ище отбрыцет мудрост.”

Przytym łasce sie i miłości rodzicielskiej nazawsze polecam.

W. mści, dobrodziejowi memu, wszego dobra życziwy syn i sługa powolny Gregorij Nowicki.

(НБ НА НУ. – ІР. – № 13971. – Автограф, завірений печаткою, яка погано збереглася. Адреса: “Мети wielce mciwemu panu /.../ *jeo mści panu Heliaszewi Nowickiemu, rodzicowi i dobrodziejowi memu, pokornie oddać należy”).

7

1696, грудня 9 (листопада 29). – Київ. – Лист студента Г. Новицького до батька, І. Новицького.

“Mości panie ojcze a mój miłościwy dobrodzieju!

Prze posłanie mnie consulto, służde swemu, ojcowskie wasze błogosłownstwo, non lunatis duntaxat poplithubumque meis, lecz hianti pectore an verais ore gaudenti supplex adorando in aerarium serca mego synowskiego deponować one usiłuje wieleć. Od którego to błogosławieństwa i w dalszy życia meo przeciąg, proszę pokornie mnie, służę swego, nie abligować. A że żadał w.mści, dobrodziej mój o wszelkim procederze znajdującym się w gospodzie, jak też i o zdrowiu moim, mieć pewna innotestencye ode mnie przesłaną tedy nie mogłem dla niepewnej okaziej zapuszczającej się w tamte stronę żadnamiaraw.mości, dobrodzieja mego, o wszystkim doskonale uwiadomić per delatorem tedy literarum do mnie od w.mści, dobrodzieja mego, expediowanych naprzód demissis manibumque et supplicii fro te wasze pańskie stopy deamplectendo intime viveo, aby omnipotens supremi regis dexterias codziennie w.mści, dobrodzieja mego, od wszelkich novercantis fortunae, chroniąc insultów dobrym zdrowiem i szczęśliwym wszelkich zamysłów sukcessem munerari raczyła; potem o sobie tales resono consentus, iż za łaską Boga mego i modłami wci, dobrodzieja mego, non extra limen salutis hucusę zostając, inter ilimpiaca scholae syntaxeos mężnie się nic już z bułatokutą kopia, lecz cum multiloquace calamo uniam, a żebym tylko mógł triumpaalna koronę zdobiącą nie tylko meam personam, lecz całe nidum domu n/a/szego adipisci. Tylko mi zajadła mrożnej zimy srogość in intetis meis retarda passum, nie chcąc tedy, czyli też nie mogąc, ultra pati owej exasperujacej się Boriasisów furiej, proszę pokornie w.mści, dobrodzieja mego, o dobry zaszczyt od tego. A o zaszczyt nie jaki inszy, tylko o kuntusz dobry, futrem podszyty, który już w.mśc i przyobiecał, i czapkę. Któremi się uzbroiwszy, mógł śmilej i mężniej sie conjuratis Akwilonów aqumini-

bumque resistendo intentów moich commode wertingere mesam. O co powtórnie w.mści, dobrodzieja mego, upraszając, łasce się i miłości rodzicielskiej poteciwszy, nazawsze zostaje

Z Kijowa novemb/ ris/29 anno 1696, w.mści, memu najłaskawszemu dobro- dziejowi, wszego dobra życzliwy syn i sługa powolny Grigoriusz Nowicki.”

(НБ НАНУ. – IP – М 13975. – Автограф. – Адреса: “Jeо mści panu, panu Heliaszowi Nowickiemu, dobrodziejowi memu, i rodzicowi najłaskawszemu oddać pokornie należy”).

8

1697, січня 15 (5). – Київ. – Лист студента Г. Новицького до батька, І. Новицького.

“Mnie wielce mści panie ojczy a osobliwy mój dobrodzieju!

Za nawiedzenie zdrowiem dobrym i za przysłanie błogosławienstwa swego ojcowskiego mie, słudze swemu, najpokorniej-szaproponiej mojej kontestacja amplexendo vestras plantas przeszło radosnych świat, tak też nowozaczątego roku, winszując w.mści, dobrodziejowi memu, życząc i sprzyjam, aby nowonarodzony /.../*salvum et incolumem w.mści, dobrodzieja mego, in dies paterna fovendo, dał nowozaczątego roku przy dobrym zdrowiu i wszelkich szczęśliwych successach z najmilszą komitywą domową spokojnie żyć. Co zaś w.mści, dobrodziej mój, przykazujesz, abym się totis viribumque omniqua conatu aplicując naukom, nie tylko sobie optatum, inter ilia nie omieszkał quarere pulcrum, lecz i całemu domu n/a/szemu, tedy pareo w.mści, dobrodsieja mego, culsis i nieodmiena o one starać inposterum submituje. Za sukno na kuntusz i czapkę sobole tak też i inne rzeczy, według rejestru mnie od posłańców oddane, jako najpokorniej dziękuję aż najuniżonszą u nóg w.mści, dobrodzieja mego, teraz padszy, usług apparenca nazawsze się miłości i łasce rodzicielskiej polecam.

W. mści dobrodziejowi memu wszego dobra życzliwy syn i sługa powolny Gregorij Nowicki.

/Z/ Kijowa 1697 janua/ ris/ 5.”

(НБ НА НУ. – IP. – № 13970. – Автограф, завіреній печаткою, яка погано збереглася. Адреса: “Jeо mści panu Heliaszowi Nowickiemu, rodzicowi memu i dobrodziejowi najłaskawszemu, oddać jako najpokorniej należy”).

9

1697, лютого 7 (7) (?). – Київ (?). – Лист студента Г. Новицького до батька, І. Новицького.

“Mci panie ojczy a mój osobliwy dobrodzieju!

Zwykłą moją synowską uniżonością listowne w.mści, dobrodzieja mego, mnie przeposłane pozdrowienie uwenerowawszy, pokornie dziękuję, a wzajemnym sposobem następującego postu świętego winszując w.mści, dobrodziejowi memu, życząc uprzej-

mie, aby poszczący się niegdy Odkupiciel świata salvum et incolumem dobrodziejowi memu indies w onym konfermując, dał przy wszelkich szczęśliwych successach ten post święty przeprowadziwszy, zmartwychwstania Pańskiego doczekać; za wire ku wyżywieniu przysłany, niziuchną stopy w.mści, dobrodzieja mego, ołłapiam. Tylko proszę przez pewną jako okazuje mnie, slugi swego, oblivionis non sepeliendo pulvere przysłać pieniądze więcej, trzeba onych pilno, zwłaszcza teraz, w niebytności jeo mści ojca Rodowicza, musimy i do izby małej drwa kupować, a jeszcze drogie barzo; o co pokornie w.mści, dobrodzieja mego, upraszając, powtórnie lasce i miłości rodzicielskiej polecam.

W. mści panu i łaskawemu dobrodziejowi wszeo dobra życzliwy syn i sługa powolny Gregorius Nowicki.

Anno 1697 pridic. 1111 dun February.”

(НБ НАНУ – IP. – № 13974. – Автограф, завірнений печаткою. Адреса: “Jeo mści panu panu Helliaszu Nowickietu, temu wielce łascawemu ojcu i dobrodziejowi, pokornie oddać należy”).

Додатки

1

1681, травня 5 (квітня 25). – Київ. – Києво-Печерське містечко. – Лист лікаря Яна Лавецького до полковника Іллі Новицького.

“Mści panie pułkowniku Wojsk j.c.m. Zaporozskich komonny, wielce muj mści panie i dobrodzieju!

Za wszelaką pokazaną łaskę przeciwko mnie, słudze swe/o/, w.m., m.m. panu, wielce dziękuję; tylkoż barzo sobie żałuję, a w.m., m.m. panu, dziwuje, żem zostaje ukrzywdzony za moje podjęte prace i koszt przez kilkadziesiąt mil, bo w domu szkody ponoszę na dwadzieście tałerów od pacjentów; a w.m., m.m. pan, tylko jako chłopcowi na drogę dał puł złotego, co rad nie rad i to musiałem przyjąć; jednakże według obietnicy w.m., m.m. pana, mnie nagrodzie w tym me dubituje i tak rozumiem, że w.m., m.m.pan, mnie z łaski swej ukontetować zachcesz, o co pokornie upraszam. Posyłam w.m., m.m.panu, według affectatiej w.m., a mojej obietnicy lekarstwo, to jest pigułki, które upatrzywszy sobie czas według minuciej ukazających, gdy krzyżów dwa, abo trzy, tamże i piguleczka, to jest kropli, których zażyć rano na czczo, w piwie ciepłym w łyżce po jednej połykać, a potym w pułgodziny piwo z marłem ciepło potrosze zażywać i na wiatr nie wychodzić, w ciepłej izbie siedzieć, i ta sobie stołec nagotować, od którego życzę, aby w.m., m.pan, był zdrów.

List do j.m.p ojca archimandrita pieczar/skiego/, pana pasterra i dobr/odzieja/ meo, od w.m., m.m. pa/па/, oddałem; który miłe przyjąwszy, cieszył się i życzy, aby Pan Najwyższy miłą małżonkę w.m.m.pa/на/, do pierwszeo zdrowia przysła; wiadomość ta, która mi w.m. powiadał ustnie, wprudy zaszła, przez list pisany od j.m.pa-

na hetmana; ja też przychawszy, zasłyszałem, jakoby zacięgał krul polski orde na j.m.pana Paca, hett/mana/ litt/e wskiego/, których nie pozwolił jakoby Chmielnicki, bez wiadomości cesarza tureckiego, a teraz, powiadają, przyszło świeżej ordy do Chmielnickiego dziewięć tysięcy i jakoby stoja pod Korsuniem. W tym, za co kupilem, za to i przedaje, nie mając więcj do oznajmienia w.m., m.m.panu, oddaje się w m/i/łościwe łaske, któremu zostawam w.m., m.m.pa/nu/ wszeo dobra życzliwym/ i powol/ nym/ sługą.

J. Ławecki, medic m/anu/ p/roprio/.

Datt z Pieczar/skiego/ kijow/skiego/ a/nno/ 1681 mscia aprila d/nia/ 25.

Ja sam i małżonka moja wm., m. m. pa/па/ i samej jej mości milej p. małżace w.m. swej, dobrodziejom naszym, nasz unizony zasylamy poklon.”

(НБ НАНУ. – IR – М 13995. – Автограф. – На зворотній сторінці зроблено запис І. Новицьким або кимось із членів його родини: “Jeo mści panu Heliaszowi Nowickiem/u/, pułkownikowi Wojsk jeo car/skiego/ pres/ wietnego/wieliczewstwa Zaporozskich komonneo, meo wielce mściwe/mu/panu, dobrodziejowi pokornie oddać. „Напис іншою рукою того ж часу: “Od pana Jana Ławeckiego”).

2

1669, травень (?). – Чигирин(?). – Інструкція гетьмана П. Дорошенка послам Війська Запорозького на елекційний сейм Речі Посполитої.

“Except krótki wszystkich punktów suppliciej na ełectianajasnieszego króla Michała...

Proszą i o to, aby apparaty metropolitańskie z Białej Cerkwie były powrocone. Także i fundacje Akademiej w Kijowie i collegium u Choszczy. Także i o consens fundaciej wolnego otwarcia szkół na Białej Rusi w miejsće Mohyłowie z tą conditią, aby tam żadnych inszych nie było szkół, a mianowicie ojców jezuitów i żeby wszystkie do tych Akademiej i szkół należace od wszelkich exac-tiej żołnierskich wolne były.

Chcą tego, aby z pact Hadziackich wymazany był punkt ten, aby lutry i kalwini i inszi religiej magistrowie w akademiach i szkołach ruskich nie uczyli, bo oni chcą ze wszystkimi żyć w zgodzie...

(Архів головний актів давніх у Варшаві. – Ф. – “Архів Браицьких з Сухой”. – N33/46. – С. 2. – Копія).

3

1669, жовтня 13 (3). – Чигирин(?). – Інструкція гетьмана П. Дорошенка послам на коронаційний сейм Речі Посполитої.

“Instructia na sejm coronatiej do najsnieszego króla j.mci i wszech stanów Rzpltej ode mnie, Piotra Doroszenka, hetmana, i od

wszystkiego Wojska Zaporozkiego posłom Iwanowi Demidenkowi, obozno-mu bywшему wojskowemu, Sawie Kowelskiemu, pisarzowi pułku Czerkaskiego roku 1669, octobra trzeciego dnia, do Krakowa wysłanym, dana...

O utwierdzeniu osobliwym przywilejem Akademiej w Kijowie i fundatjej collegium w Huszczy, także o consensus fundatjej wolnego otworzenia szkół na Białej Rusi w miejscu j.k.m. Mohylewie z takowym, aby tam żadne insze szkoły, a mianowicie księdzów jezuitów, zakładać, fundować i nauki trudować, oprócz naszych prawosławnych, nie wazeli się, a naszym professorom i magistrum uczyć po-grecku i po-łacińsku wolno było...”

(Архів головної актів давніх у Варшаві. – Ф. – “Зібрання Браницьких з Сухої”. – № 33/46. – Копія).

4

1670, жовтня 12 (2). – Чигирин(?). – Інструкція гетьмана П. Дорошенка послам Війська Запорозького на сейм Речі Посполитої.

“Instructia od Doroszenka i od Wojska Zaporozkiego do króla jeo mci i Rzpltej anno 1670.

Instructia ode mnie, Piotra Doroszenka, hetmana Wojska wszystkiego Zaporozkiego dana wyprawionym pp.posłom naszym na sejm z obrady wszystkiego Wojska Zaporowskiego w roku 1670 mca octobra dnia 2. Oddana w Warszawie die 2 decembr/ is/ anno 1670 przez Patranowskiego i Taraszenka...

Akademia w Kijowie, aby fundować wolno, w której graec-kim, łacińskim i ruskim językiem uczyć ruś ma i żeby prawami i wolnościami tak była ukrzepiona, jako krakowska. Do tego, żeby między studentami i żakami okazij do zwady nie było, wszystkie szkoły jezuickie, które w Kijowie przed tym były i insze wiary nie graeckiej, ruskiej, gdzie indziej z Kijowa przenieść, król jeo mc. rozkazać raczył, dopominać się posłom naszym potrzeba.

Druga także Akademia w Mohylewie Białoruskim albo tu w Ukrainie, gdzie się jej do fundowania znajdzie słusznie miejsce, aby wolno fundować i żeby i ta równym, jako i Kijowska, sposobem, prawami i wolnościami była obwarowana.

Gymnazja też szkoły, w którym by po łacinie uczono i drukarni wiele potrzeba będzie, aby bez trudności stanowiąc było wolno i wolno nauki odprawować i księgi wielkie drukować...”

(Архів головної актів давніх у Варшаві. – Ф. „Librilegaciorum”. – №25. – Арк. 58 зв. – Копія).

5

1672, лютого 5 (січня 26). – Ладжин. – Інструкція гетьмана М. Ханенка на сейм Речі Посполитої.

“Instruktia od Wojskaj.k.m. Zaporozkiego na sejm anno Dl oti/ ni 1672 dana.

Instruktia ode mnie, Michaela Chanenka, hetmana i całego Wojska j.k.mci Zaporozkiego, na sejm walny warszawski panom Piotrowi Hrehorowiczowi Bezpałemu, pułkownikowi humańskiemu, Januszowi.

Dońcowi, pułkownikowi zaporozkiemu, Jakowi Markiewiczowi, pisarzowi wojskowemu generalnemu, Pawłowi Lisice, pułkownikowi braclawskiemu, Bohdanowi Kałuszkowi, Andrzejowi Maskiewiczowi, sernikowi ladyżeńskiemu i innym posłom naszym, dana z Ładyżyna 26 January anno Domini 1672...

Akademia w Kijowie podług dawnej obietnicy Rzplitej, aby wolno fundować, w której łacińskim, graeckim i ruskim językiem ruś uczyć powinna i takowa wolnością, żeby się szczyła, jako i krakowska, co constitutiąaby obwarowano było, pokornie prosić mają pp. posłowie nasi.

Gimnasia szkół łacińskich, ruskich i drukarnie nie tylko w Kijowie, lecz i gdziekolwiek w Ukrainie upatrzysz miejsce na to sposobne, żeby wolno było fundować...”

(Архів головний актів давніх у Варшаві. – Ф. “Librilegaciorum”. – №25. – Арк. 347. – Копія).

6

1672 [?]. – Інструкція гетьмана П. Дорошенка послам Війська Запорозького на сейм Речі Посполитої.

“...Drukarnie, gdzie bywały przed tym i teraz, gdzie słusznie wynajdzie się miejsce zakładać, księgi w nich podług potrzeby cerkwie ruskiej drukować; Akademię, jako to jednę w Kijowie, a drugą, gdzie słusznie od prawosławnych obiecać się miejsce i szkoły fundować w naukach po graeckie, po łacinie i po słowieńsku uprawować się, aby były wolno prawosławnemu graekoruskiego ludziom...”

(Архів головний актів давніх у Варшаві. – Ф. – “Архів Замойських”. – № 3036. – С. 236. – Копія).

Предложеная подборка документов освещает политику гетманов в сфере просвещения и условия обучения студентов в Киево-Могиланской академии.

Ключевые слова: *Киево-Могиланская академия, школы, на-ука, гетман, отец, Речь Посполитая*

Отримано: 17.09.2011